

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze k diplomové práci

Evropská měnová unie jako optimální měnová oblast

Jindřich Suchan

© 2015 ČZU v Praze

Evropská měnová unie jako optimální měnová oblast

Souhrn

Diplomová práce Evropská měnová unie jako optimální měnová oblast se zabývá otázkou, zdali lze Evropskou unii považovat za optimální měnovou oblast.

První část práce nejprve reflektuje vznik a formování Evropské unie s důrazem na měnovou unii. Následně je v této části definována optimální měnová oblast a její konvergenční kritéria. Podklady pro tuto část tvoří převážně knižní publikace a internetové zdroje.

Druhá část práce využívá shlukové analýzy dat, pomocí které rozděluje státy Evropské unie do společných shluků. Pro účely práce je zvoleno šest ukazatelů, na jejichž základě jsou shluky vytvářeny. Těmito ukazateli je hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, přebytek nebo schodek veřejných financí, dlouhodobá úroková míra, inflace a hrubý domácí produkt vyjádřený v paritě kupní síly na osobu. Všechny země jsou hodnoceny za období 2003 až 2013. Hlavní zdroj dat je Statistický úřad Evropské unie, EUROSTAT.

Poslední část práce analyzuje a komentuje výstupy ze shlukové analýzy a na jejich základě se pokusí odpovědět, jestli je Evropská unie optimální měnová oblast.

Klíčová slova

Evropská unie, Evropská měnová unie, eurozóna, optimální měnová oblast, nominální konvergence, reálná konvergence, sladěnost ekonomik, hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost

Po skončení druhé světové války se v Evropě začaly objevovat různé mezinárodní organizace, které měly za cíl stabilizovat a upevňovat poválečnou situaci. V ekonomické oblasti byla v roce 1948 založena Organizace evropské ekonomické spolupráce (pozdější Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) nebo v oblasti společné obrany bylo v roce 1949 založeno NATO. Později s cílem silnější ekonomické spolupráce a vytvoření společného trhu došlo ke vzniku užších vztahů šesti zemí západní Evropy (Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko). Tyto vztahy byly postupně smluvně upravovány a institucionalizovány, čímž došlo ke vzniku prvních evropských společenství. Ryze ekonomické vztahy byly postupně doplňovány i o politický charakter. S neustálým vývojem docházelo a stále dochází k modifikaci původních ekonomických, dále i politických vztahů a smluv až do podoby dnešní Evropské unie, která je založena na sdílených principech, hodnotách i cílech. Integrací došlo nejen k rozšíření počtu jejích členů z šesti na dvacet osm, ale zároveň byl vytvořen jedinečný bezhraniční prostor, ve kterém dochází k pohybu čtyř nejdůležitějších ekonomických svobod, kterými jsou pracovníci (i osoby), služby, zboží a kapitál.

Navenek lze tedy Evropskou unii vnímat jako celek, který se zbytkem světa komunikuje (ať už politicky nebo ekonomicky) jednotně. Aby této jednotnosti bylo dosaženo ještě více, byla vytvořena evropská měnová unie se společnou měnou euro. K dnešnímu dni je členy měnové unie devatenáct států. Většina zbylých států Evropské unie by se k ní měla připojit v dohledné době. To by v důsledku mělo znamenat vytvoření měnové unie zahrnující více než dvacet evropských států. Je tedy na místě si položit otázku, zdali takto vytvořený měnový prostor lze považovat za optimální měnovou oblast či nikoliv. Dále se lze ptát, zdali jednotlivé ekonomiky členských států k sobě konvergují či nikoliv, což by mohlo posloužit jako hodnotící kritérium vzhledem k optimální měnové oblasti Unie. V případě, že by se ekonomiky členských států nesbližovaly, je reálné, aby evropská měnová unie byla optimální měnovou oblastí?

Tato diplomová práce se pokusila na výše uvedené otázky odpovědět. Za tímto účelem byl nejprve v první části mapován integrační evropský proces. V jeho rámci byl sledován i vývoj měnové unie jako takové. Ve druhé části práce byla teoreticky rozebrána optimální měnová oblast. Ve třetí, praktické části, práce bylo využito shlukové analýzy k porovnání států Evropské unie.

Shluková analýza pracovala s oficiálními daty pořízenými za období 2003 až 2013. Konkrétně bylo zvoleno šest socioekonomických ukazatelů – Hrubý domácí product (v milionech euro), inflace (v %), dlouhodobá úroková míra (v %), přebytek/schodek veřejných financí vůči HDP (v %), nezaměstnanost (v %) a HDP vyjádřené v paritě kupní síly na osobu (v %, EU28 = 100%).

Na výše uvedené otázky bylo odpovězeno dvěma způsoby, přičemž na základě obou dvou bylo dojito ke stejnému závěru. První způsob spočíval v určení čtyř států tzv. „jádra Evropské unie“, které tvoří Německo, Itálie, Francie a Velká Británie. Dále byl zvolen hraniční (rozhodný) rok 2003, který určil konkrétní Euklidovskou vzdálenost shluku „jádra“. V poslední řadě byla určena hranice 1,5 bodů, coby poměrná hranice konvergence. Následujících deset let bylo hodnoceno z pohledu shlukování se ostatních států s „jádreem“, respektive z pohledu vzdálenosti, v jaké se s ním shlukují. Tento způsob ukázal, že se mezi lety 2003 až 2008 vzdálenosti pravidelně zmenšovaly a zvětšovaly, tedy nedocházelo k jednotnému konvergenčnímu procesu. Mezi lety 2009 až 2013 spolu státy spíše konvergují. Dochází k tomu ovšem poté, co se „jádro“ celkově posunulo nad hodnotu 1,5 bodů. Z hlediska jedenácti analyzovaných let dochází v Evropské unii k příliš odlišným způsobům konvergence k tomu, aby šlo říci, že se jedná o optimální měnovou oblast.

Druhý způsob hodnocení shlukové analýzy, a tím i zodpovězení výše uvedených otázek, spočíval v rozdělení států do skupin dle Euklidovské vzdálenosti. Za tímto účelem byly státy v jednotlivých letech rozděleny do několika skupin dle bodové vzdálenosti. Rozdělení vychází z předpokladu, že čím více států by bylo součástí jedné skupiny bodového rozpětí, tím více tyto státy spolu konvergují. V letech 2003 až 2007 spolu konvergovalo až dvacet čtyři států, ovšem od roku 2008 se počty v jednotlivých skupinách snižovaly a více různily. Díky tomu lze konstatovat stejný závěr jako u prvního způsobu, tedy že Evropská unie není optimální měnovou oblastí.

Zdroje

Knižní zdroje

ABRHÁM, Josef. *Komparativní ekonomika EU: (trendy, souvislosti a implikace pro ekonomickou governance)*. Vyd. 1. Praha: MAC, 2008, 239 s. ISBN 978-80-86783-34-5.

An open economy macroeconomics reader. Editor: UGUR, Mehmet. New York: Routledge, 2002, 545 s. ISBN 0415253322.

BALDWIN, Richard E a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Editor Petr Pajas, Tony Rossiter. Překlad Stanislav Šaroch. Praha: Grada, 2013, 580 s. ISBN 978-80-247-4568-8.

BUTI, Marco, SAPIR, André. *EMU and economic policy in Europe: the challenge of the early years*. Northampton, MA: Edward Elgar Pub., 2002, 484 s. ISBN 1843761521.

CALVO, Guillermo, Dornbusch, Rudiger, Obstfeld, Maurice, MUNDELL, Robert. *Money, capital mobility, and trade: essays in honor of Robert A. Mundell*. Cambridge, Mass: MIT Press, 2001, 532 s. ISBN 0262032821

ČERNOCH, Pavel. *Cesta do EU: východní rozšíření Evropské unie a Česká republika v období 1990-2004*. Praha: Linde, 2003, 159 s. ISBN 80-861-3140-8.

DĚDEK, Oldřich. *Doba eura: úspěchy i nezdary společné evropské měny*. Praha: Linde Praha, 2014, 335 s. Monografie, 7/2013. ISBN 978-80-7201-933-5.

DĚDEK, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace: doba eura*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2013, 283 s. Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 7/2013. ISBN 978-808-6729-916.

DOČKAL, Vít a Petr KANIOK. *Evropská unie tak akorát: praktický průvodce evropskou integrací*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2005, 133 s. ISBN 80-210-3846-2.

Evropská unie od A do Z. Příručka evropské integrace. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997, 398 s. ISBN 80-718-4413-6.

FELDSTEIN, Martin, KIM, Heungchong. The Political Economy of the European Economic and Monetary Union: Political Sources of an Economic Liability. *Journal of*

Economic Perspectives [online]. 1997, s. 23-42 [cit. 2015-03-28]. DOI: 10.4337/9781848447349.00009.

FIALA, Petr. OPTIMUM CURRENCY AREAS. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743 s. ISBN 80-732-5015-2.

JAKŠ, Jaroslav. *Quo Vadis Evropská unie*. 1.vyd. Praha: ETC Publishing, 1998, 236 s. ISBN 80-860-0657-3.

KELBEL, Jan a David ŠILHÁN. *Shluková analýza*. Praha, 2002. Dostupné z: <http://www.fd.cvut.cz/personal/nagyivan/Projekty/Classification/ShlukovaAnalyza.pdf>. Projekt. ČVUT.

LACINA Lubor, Petr KONIG, Jan OSTŘÍŽEK, Jan PŘENOSIL a Petr STREJČEK. *Učebnice Evropské Integrace*. Třetí, přepracované a rozšířené vydání. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0.

O Evropské unii. Editor Petr Pajas, Tony Rossiter. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2000, 179 s. ISBN 80-863-4504-1.

RØSTE, Ole Bjørn. *Monetary policy and macroeconomic stabilization: the roles of optimum currency areas, sacrifice ratios, and labor market adjustment*. New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 2008, 202 s. ISBN 1412807484.

SOUČEK, Eduard. *Statistika pro ekonomy*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006, 267 s. Edice učebních textů. Kvantitativní metody. ISBN 80-867-3006-9.

SVATOŠOVÁ, Libuše a Bohumil KÁBA. *Statistické metody I*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2007, 134 s. ISBN 978-802-1316-720.

ŠLOSARČÍK, Ivo a Zuzana KASÁKOVÁ. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 248 s. ISBN 978-80-247-3567-2.

Internetové zdroje

Evropská centrální banka. *Mapa eurozóny 1999–2014* [online]. 2015 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/html/map.cs.html>

EUROPA.eu [online]. 2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index_cs.htm

EUROSTAT [online]. 2015 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>

EUROSTAT. *EMU convergence criterion series - annual data*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00097&plugin=1>

EUROSTAT. *General government deficit (-) and surplus (+) - annual data*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=teina200>

EUROSTAT. *GDP per capita in PPS*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114>

EUROSTAT. *GDP and main components (output, expenditure and income)*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_gdp&lang=en

EUROSTAT. *HICP - inflation rate*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00118>

EUROSTAT. *Unemployment rate - annual data*. [online]. 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tipsun20>

KUČERA, Jiří. Shluková analýza. *Shluková analýza* [online]. 2015 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/172767/fi_b/5739129/web/web/main.html